

Przejawy dyskryminacji (rasizm, antysemityzm, ksenofobia i homofobia) w polskim sporcie

ze szczególnym uwzględnieniem środowiska kibiców sportowych

Dr Renata Włoch

Uniwersytet Warszawski

Fundacja Społeczno-Ekonomicznych Ekspertyz

**Raport przygotowany na zlecenie
Ministerstwa Sportu i Turystyki,
czerwiec 2014 r.**

STRUKTURA RAPORTU

Rasizm w polskim sporcie:

- Kwestie definicyjne
- Uwarunkowania skuteczności działań na rzecz walki z rasizmem w polskim sporcie
- Skala zjawiska rasizmu w polskim sporcie
- Działania podejmowane w ramach walki z rasizmem w sporcie
- Rekomendacje

Homofobia w polskim sporcie:

- Specyfika dyskryminacji na tle orientacji i tożsamości seksualnej w sporcie
- Dane dotyczące dyskryminacji na tle orientacji i tożsamości seksualnej w sporcie
- Działania na rzecz walki z homofobią w sporcie
- Rekomendacje

RASIZM W POLSKIM SPORCIE

RASIZM W POLSKIM SPORCIE

Rasizm to przekonanie o wyższości rasy, religii czy grupy etnicznej.

Jego najczęstszym przejawem jest nierówne traktowanie, obraźliwa mowa lub praktyki, które przyczyniają się do powstania nierówności

(*Unite Against Racism in European Football*, 2003).

Ksenofobia to intensywny, nieracjonalny strach lub niechęć wobec obcych.

Antysemityzm to wynikająca z różnego rodzaju uprzedzeń postawa niechęci wobec Żydów i osób pochodzenia żydowskiego.

W raporcie przyjęto **szeroką definicję rasizmu**, obejmującą również przejawy antysemityzmu i ksenofobii.

SYSTEMY MONITOROWANIA INCYDENTÓW RASISTOWSKICH W POLSKIM SPORCIE

SYSTEM MONITOROWANIA WDRAŻANY PRZEZ MSW
(ZESPÓŁ DS. PRAW CZŁOWIEKA)

SYSTEMY MONITOROWANIA FEDERACJI I ZWIĄZKÓW
SPORTOWYCH (GŁÓWNIEMIE UEFA I PZPN)

SYSTEM MONITOROWANIA ORGANIZACJI
ANTYRASISTOWSKICH (STOWARZYSZENIE NIGDY WIĘCEJ)

SKALA ZJAWISKA RASIZMU W POLSKIM SPORCIE

- PODOBNIENIE JAK W INNYCH KRAJACH EUROPEJSKICH,
**PROBLEM PRZEJAWÓW RASIZMU W SPORCIE DOTYCZY
PRZED W SZYSTKIM PIŁKI NOŻNEJ
(GŁÓWNIENIE ŚRODOWISKA KIBICOWSKIEGO)**

Jedyny incydent na tle rasistowskim, antysemickim lub ksenofobicznym odnotowany przez związki został odnotowany przez PZ Hokeja na Łodzi w sezonie 2012/2013 i dotyczył dyskryminacji ze względu na pochodzenie etniczne zawodnika (obraźliwy obrazek umieszczony w pobliżu szatni drużyny przyjezdnej).
Jedynie incydenty na tle rasistowskim, antysemickim lub ksenofobicznym odnotowane przez Stowarzyszenie Nigdy Więcej w odniesieniu do dyscyplin innych niż piłka nożna miały miejsce na meczach koszykówki : w grudniu 2011 r. na meczu między Legią Warszawa a MZK Ochota kibice Legii wywiesili transparent z napisem "White Legion" oraz symbolem wilczego haka; niektórzy kibice założyli koszulki z krzyżem celtyckim; w październiku 2012 r. na meczu między Legią Warszawa a TS Wisła Kraków kibice Legii wywiesili transparent z napisem „White Christmas”.

PODSTAWOWE DANE NT. LICZBY I CHARAKTERU INCYDENTÓW

LICZBA INCYDENTÓW

DUŻA ROZBIEŻNOŚĆ DANYCH!

ODNOTOWANYCH
W 2012 r. PRZEZ:

Konieczność stworzenia klarownego, spójnego i opartego na obiektywnych wskaźnikach systemu monitoringu incydentów rasistowskich w sporcie

- Stowarzyszenie NW: **63**, w tym **37** w trakcie meczu piłkarskiego

- Najczęściej dochodzi do incydentów polegających na zastosowaniu „mowy nienawiści” (*hate speech*).
- Rzadko dochodzi do incydentów rasistowskich związanych z bezpośrednim użyciem przemocy (*hate crimes*).
- Częściej dochodzi do incydentów, które można zaklasyfikować jako rasistowskie niż antysemickie.
- Rzadziej niż w innych krajach Europy Śr.-Wsch. dochodzi do incydentów między zawodnikami (badania FIFPro).

UWARUNKOWANIA SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ NA RZECZ ZWALCZANIA PRZEJAWÓW RASIZMU W POLSKIM SPORCIE

KONTEKST
SPOŁECZNY

INTERESY
AKTORÓW
W POLU SPORTU

SPECYFIKA
KULTURY
KIBICOWSKIEJ

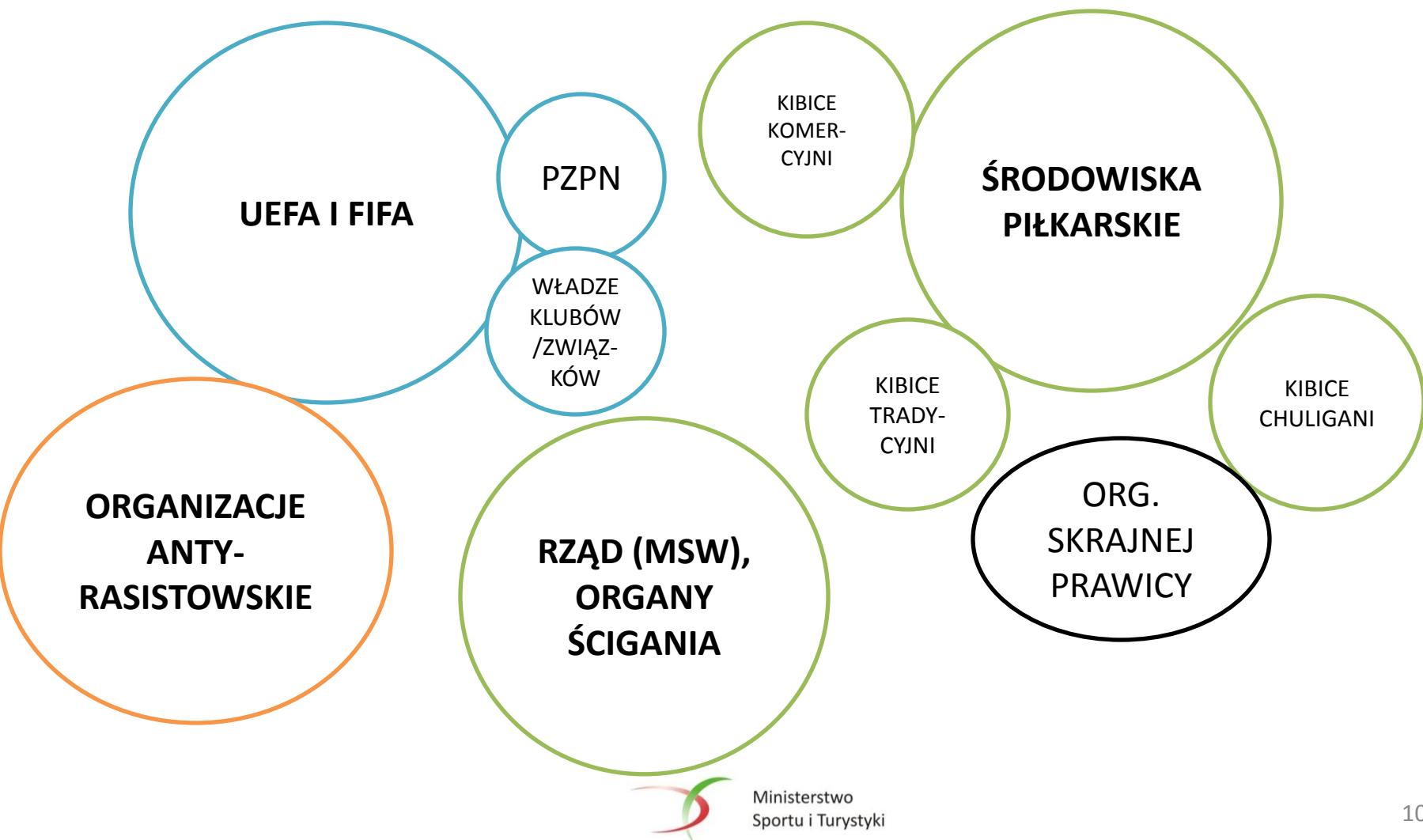

KONTEKST SPOŁECZNY

- Polskie społeczeństwo należy do najbardziej homogenicznych na świecie.
- Poziom deklarowanej tolerancji wobec odmienności rasowej, etnicznej, kulturowej czy religijnej jest wysoki, ale wynika to głównie z faktycznego niskiego poziomu kontaktów międzykulturowych (badania EVS 2008).
- Działania antyrasistowskie nie stanowią priorytetu dla instytucji publicznych.
- Istnieje niewielka liczba organizacji pozarządowych zajmujących się kwestiami rasizmu, antysemityzmu i nietolerancji; kwestie te nie są istotnym tematem dyskursu publicznego/medialnego.

RÓŻNE INTERESY AKTORÓW W POLU SPORTU W ODNIESIENIU DO WALKI Z PRZEJAWAMI RASIZMU

UWARUNKOWANIA CD.: SPRZECZNE NARRACJE

NARRACJA ORGANIZACJI ANTYRASISTOWSKICH (FARE, STOW. NIGDYWIĘCEJ)

- Środowiska polskich kibiców są przeniknięte agresywnym rasizmem, antysemityzmem i ksenofobią, z którymi należy podjąć bezpardonową walkę.

NARRACJA ŚRODOWISK KIBICOWSKICH

- Problem rasizmu w polskiej piłce jest zjawiskiem marginalnym
- Część symboli uznawanych za przejawy rasizmu jest tradycyjnym elementem kultury kibicowskiej, w zasadzie pozbawionym konotacji dyskryminacyjnych

NARRACJA UEFA
(po 2001 r.)

Nowe
standardy

Do niedawna
zbliżona
narracja PZPN

UWARUNKOWANIA CD.:

SPECYFIKA KULTURY KIBICOWSKIEJ W POLSCE

- **Kultura kibicowska jest hermetyczna, ale i wysoce zróżnicowana.**
 - w środowisku kibiców funkcjonują np. kibice tradycyjni, kibice komercyjni oraz kibice-chuligani
- Podobnie jak w przypadku innych krajów europejskich **część środowiska kibicowskiego (zwłaszcza „chuligani”, część „ultrasów”) wyznaje poglądy prawicowe lub skrajnie prawicowe, których integralnym elementem są przekonania rasistowskie.**
- Kultura kibiców piłki nożnej często przybiera charakter **antysystemowy, często nie odwołujący się do konkretnej postawy ideologicznej.**
- W przypadku niektórych klubów przejawy dyskryminacji przybierające charakter rasistowski, antysemicki czy ksenofobiczny są wyrazem **dyskryminacji terytorialnej** wobec kibiców innych klubów.
- Przejawy subkultury kibicowskiej (symbole graficzne, przyśpiewki) mają zmienne i zależne od kontekstu znaczenie.

DZIAŁANIA NA RZECZ WALKI Z RASIZMEM W SPORCIE

- **POLITYKA MNR FEDERACJI PIŁKARSKICH:
FIFA I UEFA**
 - => STANDARDY I PROCEDURY WPROWADZANE
PRZEZ PZPN
- **DOBRE PRAKTYKI MIĘDZYNARODOWE**
 - KICK IT OUT (1993)
 - FURD (1995)
 - SHOW RACISM THE RED CARD (1996)
 - STAND UP SPEAK UP (2003)

DZIAŁANIA NA RZECZ WALKI Z RASIZMEM W POLSKIM SPORCIE

• WYBRANE INICJATYWY

- „WYKOPMY RASIZM ZE STADIONÓW”
- DEKLARACJA „NIE DLA RASIZMU W SPORCIE”
- RESPECT DIVERSITY – FOOTBALL UNITES
- „KIBICE RAZEM”
- ENTOLIGA
- DZIAŁANIA PODEJMOWANE PRZEZ KLUBY (NP. JAGIELLONIA BIAŁYSTOK)
- DZIAŁANIA PODEJMOWANE PRZEZ LOKALNE NGO
- INICJATYWY W RAMACH RUCHU KIBICOWSKIEGO

DYSKRYMINACJA NA TLE ORIENTACJI SEKSUALNEJ/TOŻSAMOŚCI PŁCIOWEJ W KONTEKŚCIE HETERONORMATYWNOŚCI SPORTU

- Współczesny sport jest wysoce **heteronormatywny** (uznaje heteroseksualność za normę najważniejszą).
- ⇒ **Homofobia (bifobia i transfobia)** często postrzegane jako element tradycyjnej męskiej i heteroseksualnej kultury sportowej, a nie element dyskryminacji.
- **Osoby LGBT są „niewidoczne w sporcie”**
 - W Polsce nie doszło dotychczas do ujawnienia się profesjonalnego sportowca jako osoby LGBT
 - W Polsce działa jednak kilka amatorskich zespołów stowarzyszeń sportowych skupiających osoby LGBT

HOMOFOBIA W POLSKIM SPORCIE

PODSTAWOWE DEFINICJE

Homofobia: negatywny stosunek, lęk lub uprzedzenie do homoseksualności oraz osób uznawanych za homoseksualne

Bifobia: negatywny stosunek, lęk lub uprzedzenie do biseksualności oraz osób uznawanych za biseksualne

Transfobia: negatywny stosunek, lęk lub uprzedzenie do transeksualności oraz osób transseksualnych lub trans płciowych

Heteronormatywność: rzeczywistość społeczna, w której normy, oczekiwania, standardy i prawo definiują osobę heteroseksualną jako podmiot życia społecznego, a związek osób przeciwnej płci jako domyślną formę pożądaną przez każdą osobę relacji.

KLUCZOWY PROBLEM: BRAK DANYCH

- Nie istnieją dane pozwalające oszacować skalę homofobii w polskim sporcie:
 - polskie związki sportowe nie zbierają danych na ten temat;
 - w statutach i regulaminach brak adekwatnych zapisów.
- Kwestia obecności osób LGBT w sporcie nie jest uregulowana prawnie.

DZIAŁANIA NA RZECZ WALKI Z HOMOFOBIAŃ W SPORCIE

- Wielka Brytania i Francja: przyjęcie **Karty przeciwko homofobii w sporcie**
- **Niemieckie, szwedzkie i brytyjskie kampanie na rzecz zwalczania homofobii w piłce nożnej**
- **Standardy i dobre praktyki przedstawione w podręczniku: *Guidance for Volleyball Governing Bodies on LGTB Inclusion and the Prevention of Discrimination and Violence***

REKOMENDACJE

CEL: MSiT instytucją wyznaczającą standardy przeciwdziałania i zwalczania przejawów dyskryminacji, które mogą być przenoszone na inne obszary życia społecznego.

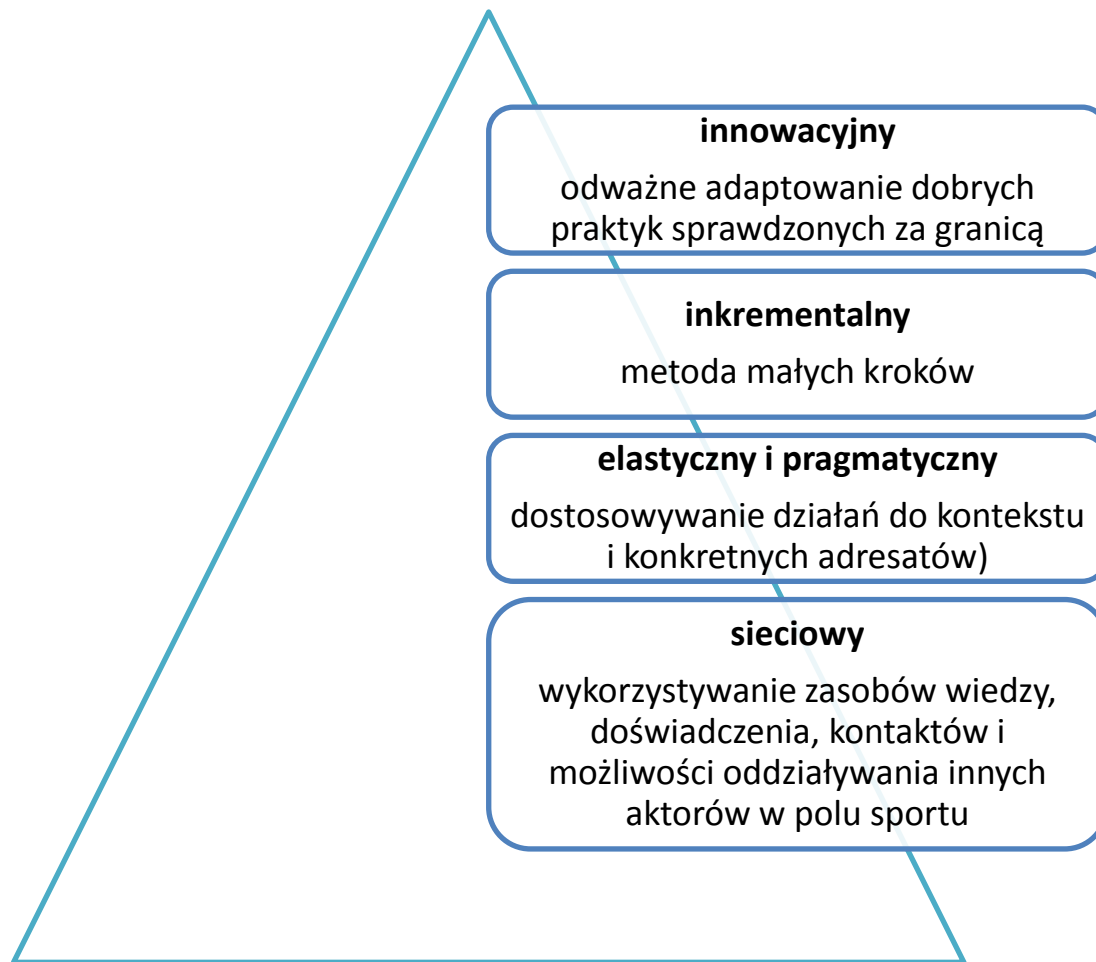

Przekonania, postawy i zachowania rasistowskie, antysemickie, ksenofobiczne i homofobiczne w sporcie.

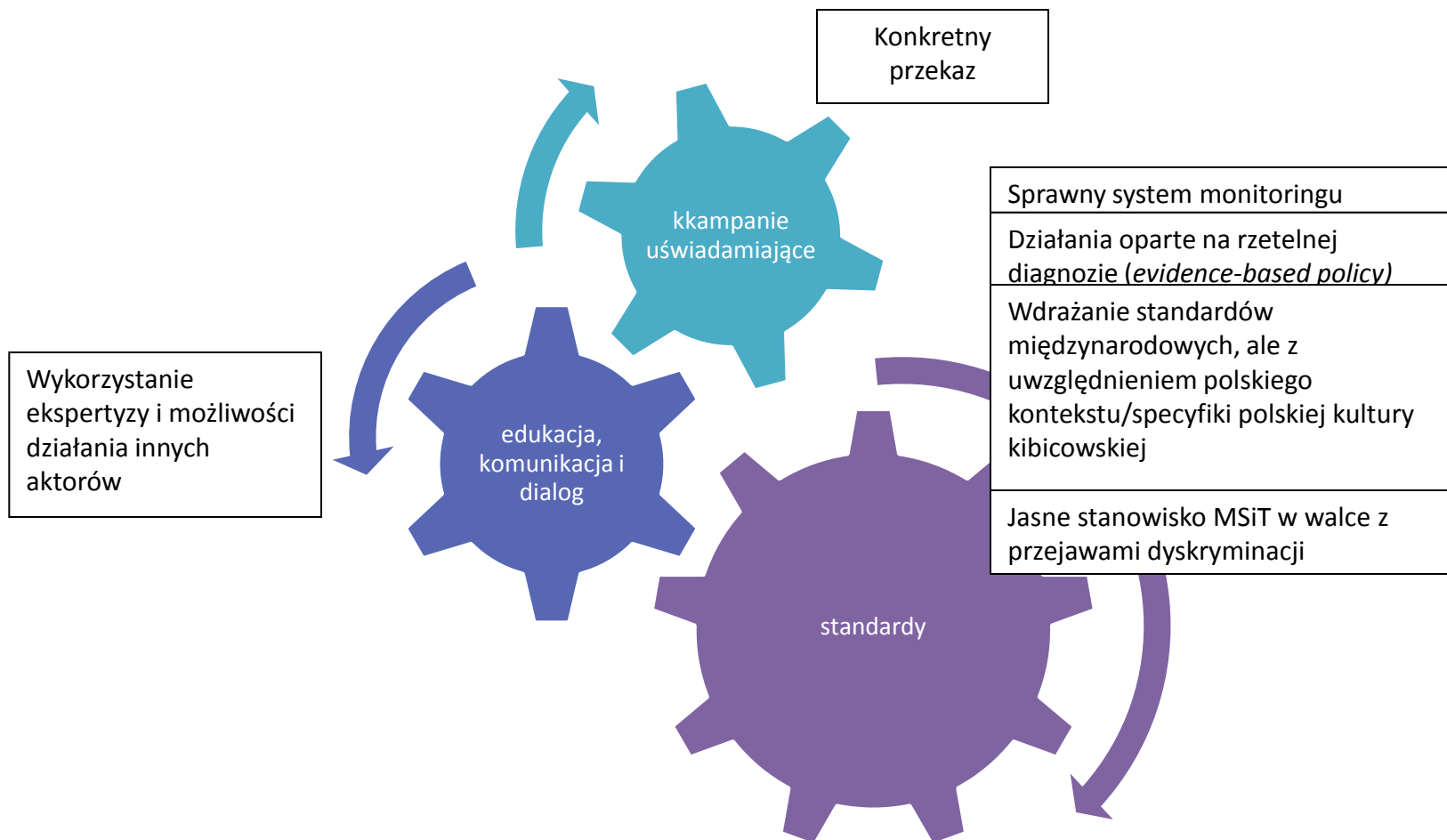
Przekonania, postawy i zachowania rasistowskie, antysemickie, ksenofobiczne i homofobiczne w społeczeństwie.

Działania Ministerstwa Sportu i Turystyki powinny mieć charakter:

REKOMENDACJE ODNOŚZĄCE SIĘ DO PRZECIWDZIAŁANIA I WALKI Z RASIZMEM

REKOMENDACJE ODNOSZĄCE SIĘ DO PRZECIWDZIAŁANIA I WALKI Z HOMOFOBIA

- **Walka z homofobią w polskim sporcie niezaprzeczalnie będzie rodziła jeszcze więcej trudności niż w krajach Europy Zachodniej.**
- Pierwszorzędnym problemem, zarówno z perspektywy tworzenia rekomendacji dotyczących działań na rzecz walki z homofobią w sporcie, jak i ich późniejszej implementacji, jest **brak danych** wspierających i uwiarygodniających przedstawiane propozycje
- **Główna rekomendacja dotyczy konieczności pogłębienia diagnozy** problemu za pośrednictwem badań społecznych. Badania te powinny mieć na uwadze dwie grupy: kibiców oraz sportowców, trenerów i działaczy LGBT.

DZIAŁANIA MSIT POWINNY DOTYCZYĆ:

- Podjęcia prac nad stworzeniem Karty przeciwko Homofobii w sporcie (na wzór opisywanych rozwiązań brytyjskich i francuskich)
- Podjęcia działań na rzecz zachęcenia klubów, związków i organizacji sportowych, by sygnowały Kartę.
- Wspierania przedsięwzięć angażujących osoby LGBT w ramach sportu amatorskiego,
- Kampanii uświadamiającej dotyczącej obecności osób LGBT w sporcie.
- Próby wdrażania dobrych praktyk zaproponowanych w dokumencie *Guidance for Volleyball Governing Bodies on LGTB Inclusion and the Prevention of Discrimination and Violence*
- Nawiązania ściślejszej współpracy z organizacją Kampania przeciwko Homofobii w celu lepszego zdiagnozowania problemów dotyczących homofobii w polskim sporcie oraz przeprowadzenia szkoleń dla przedstawicieli związków sportowych.

